

Sygn. akt I CSK 238/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 grudnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa E. C. i G. W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Infrastruktury
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 grudnia 2008 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.
z dnia 28 listopada 2007 r., sygn. Akt [...],

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

E. C. i G. W. wniosły o zasądzenie na ich rzecz od Skarbu Państwa reprezentowanego obecnie przez Ministra Infrastruktury kwot po 750 000 zł z odsetkami ustawowymi tytułem odszkodowania za szkodę poniesioną na skutek wydanej z naruszeniem prawa decyzji administracyjnej pozbawiającej ich poprzedników prawnych prawa własności czasowej (prawa użytkowania wieczystego) nieruchomości położonej w W. przy ul. B.[...]. Powódki sprecyzowały powództwo wskazując, że przedmiotem jego jest odszkodowanie za budynek mieszkalny oraz grunt i obejmuje ono także utracone korzyści.

Pozwany nie uznał powództwa.

Sąd Okręgowy w W. ustalił, że właścicielami nieruchomości położonej w W. przy ul. B. [...] (nr hip. 3469) byli poprzednicy prawni powódek małżonkowie H. i S. K. Nieruchomość ta objęta została przepisami dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.). Wniosek małżonków K. o przyznanie im prawa własności czasowej wymienionej nieruchomości decyzją Prezydium Rady Narodowej m. st. Warszawy z dnia 14 lutego 1953 r. został załatwiony negatywnie., a decyzją z dnia 31 grudnia 1953 r. Minister Gospodarki Komunalnej utrzymał tę decyzję w mocy. Decyzją Urzędu Dzielnicowego [...] z dnia 26 lipca 1978 r. poprzednikowi prawnemu powódek, następcy byłych właścicieli nieruchomości H. K. przyznane zostało odszkodowanie za nieruchomość, nieobejmujące jednakże budynku wielorodzinnego stanowiącego część składową tej nieruchomości. Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast decyzją z dnia 30 lipca 2003 r. stwierdził, że obie decyzje z 1953 r. w części dotyczącej obecnej działki nr 135 wydane zostały z naruszeniem prawa, a w pozostałej części są nieważne. Minister Infrastruktury decyzją z dnia 31 maja 2004 r. odmówił powódkom przyznania odszkodowania za szkodę doznana na skutek wydania decyzji z naruszeniem prawa. Wobec tego, że nieruchomość stała się własnością Skarbu Państwa, a następnie Gminy, byli jej właściciele nie podlegali wywłaszczeniu. Ze względu na przeznaczenie nieruchomości (pod budowę osiedla mieszkaniowego) wywłaszczenie jej byłoby nieuchronne.

Sąd Okręgowy uznał, że w sprawie, z mocy art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692) znajduje zastosowanie art. 160 k.p.a. i stronie, która doznała szkody na skutek wydania decyzji z naruszeniem prawa przysługuje odszkodowanie. Wobec tego, że szkoda powstała przed dniem 17 października 1997 r., tj. dniem wejścia w życie Konstytucji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 września 2003 r., K 20/23, Dz.U. Nr 170, poz. 1660) odszkodowanie przysługuje jedynie za poniesioną rzeczywistą szkodę. Naruszająca prawo odmowa przyznania poprzedniczkom prawnym powódek własności czasowej nieruchomości pozbawiła je prawa własności budynku będącego częścią składową tej nieruchomości (art. 5 dekretu z dnia 26 października 1945 r.), co stanowi szkodę doznaną przez powódki. Okoliczność, że nieruchomość podlegałaby wywłaszczeniu, nie przerywa związku przyczynowego pomiędzy wydaniem z naruszeniem prawa decyzji odmawiających przyznania własności czasowej a szkodą polegającą na pozbawieniu własności budynku. Szkodą tą jest kwota odszkodowania, jaką uzyskałyby powódki z tytułu wywłaszczenia.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy wyrokiem wstępnym z dnia 29 maja 2007 r. uznał za zasadne roszczenie o odszkodowanie za szkodę rzeczywistą poniesioną przez powódki na skutek wydania decyzji z 1953 r. tylko w części obejmującej odszkodowanie za utratę własności budynku dwukondygnacyjnego frontowego o charakterze mieszkalno-usługowym.

Apelację pozwanego od tego wyroku Sąd Apelacyjny w W. oddalił wyrokiem z dnia 28 listopada 2007 r. Sąd Apelacyjny uznał prawidłowość ustaleń dokonanych w sprawie przez Sąd pierwszej instancji i ich ocenę prawną. W szczególności odwołując się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2006 r., I CSK 90/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 193) podzielił zapatrywanie co do tego, że nieuchronność wywłaszczenia nieruchomości nie przerywa normalnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem z naruszeniem prawa decyzji o odmowie przyznania własności czasowej a szkodą polegającą na utracie własności budynku.

Wymieniony wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył pozwany skargą kasacyjną wniesioną przez reprezentującą go Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa. Podstawą skargi są: 1. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 385

w zw. z art. 378 § 1, art. 368 § 1 pkt 2 i art. 318 § 1 k.p.c. przez oddalenie apelacji od wyroku wstępnego o niedopuszczalnej treści rozstrzygnięcia i stworzenie przez zaskarżone orzeczenie – w związku z podstawami apelacji – jedynie pozorów przeprowadzenia kontroli instancyjnej i 2. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisów art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw i art. 160 § 1 i 2 k.p.a. przez przyjęcie, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy odpowiednimi wadliwymi decyzjami administracyjnymi a szkodą w postaci utraty prawa własności (wyburzenia) określonego budynku. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w W. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając skargę kasacyjną w granicach jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Jak wynika z uzasadnienia podstawy kasacyjnej, naruszenia przepisów postępowania skarżący upatruje tego naruszenia w połączeniu w jednym orzeczeniu instytucji wyroku wstępnego i wyroku częściowego oraz w nieprzesądzeniu wyrokiem wstępnym o „całości” zasady żądania.

Z przepisu art. 317 k.p.c., dopuszczającego wydanie wyroku częściowego, wynika, że wyrok taki może być wydany co do niektórych z żądań pozwu jak i co części jednego żądania.

Wbrew zapatrywaniu skarżącego, nie ma przeszkód do wydania wyroku częściowego, będącego jednocześnie wyrokiem wstępnym (art. 318 § 1 k.p.c.), np. uznającego za usprawiedliwione co do zasady jedynie jedno z żądań lub część żądania.

Przedmiotem powództwa w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, jest żądanie zasądzenia odszkodowania. Na żądanie to składają się – jak można je rozumieć po jego sprecyzowaniu – żądanie obejmujące odszkodowanie za utratę (stratę, szkodę rzeczywistą) prawa własności budynku mieszkalnego, żądanie obejmujące odszkodowanie za utratę (stratę, szkodę rzeczywistą) prawa własności gruntu i odszkodowanie obejmujące korzyści utracone w związku z utratą prawa własności budynku mieszkalnego i gruntu. Nie było przeszkód, żeby co do żądania zasądzenia każdego z tych

odszkodowań był wydany wyrok częściowy. Nie było też przeszkód, żeby w takim wyroku częściowym orzeczono jedynie co do zasady żądania. W sprawie mógł zatem być wydany wyrok częściowy rozstrzygający o żądaniu odszkodowania za utratę (stratę, szkodę rzeczywistą) prawa własności budynku mieszkalnego. Wyrok ten, ograniczający rozstrzygnięcie do uznania żądania za usprawiedliwione w zasadzie, jest jednocześnie wyrokiem wstępnym. Nieokreślenie, że wydany wyrok jest także wyrokiem częściowym nie jest uchybieniem, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy w zakresie rozstrzygniętym tym wyrokiem. Jego treść nie nasuwa wątpliwości. Każda ze stron miała możliwość zaskarżenia tego wyroku. Żądania nim nie nierozstrzygnięte powinny być przedmiotem osobnego wyroku.

Inną kwestią poruszoną przez skarżącego jest, czy wyrokiem wstępnym można orzec jedynie „o całości zasady” żądania, czy też można przesądzić, że żądanie jest usprawiedliwione, lecz nie w całości, ale w określonym rozmiarze. Zagadnienie to jest sporne. Należy zauważyć, że np. Sąd Najwyższy w orzeczeniach z dnia 18 listopada 1971 r., II CR 218/71 (OSPİKA 1973, nr 2, poz. 28) i z dnia 15 lipca 1975 r., I CR 441/75 (LEX nr 7727) opowiedział się za dopuszczalnością ustalenia zasady odpowiedzialności sprawcy szkody przy uwzględnieniu stopnia przyczynienia się poszkodowanego do szkody. Odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 września 1984 r., II CR 286/84 (LEX nr 8614). Wobec takiego rozumienia treści żądania zgłoszonego przez powódki, jak przedstawiono to wyżej i sposobu odniesienia się do niego w wyroku wydanym przez Sąd pierwszej instancji, akceptowanego przez Sąd Apelacyjny, zagadnienie to w sprawie nie występuje.

2. Nie można dopatrzeć się także zarzucanego w skardze kasacyjnej naruszenia przez zaskarżony wyrok prawa materialnego. Sąd Apelacyjny prawidłowo przyjął, że okoliczność, iż nieruchomości podlegałyby wywłaszczeniu, nie przerywa normalnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem z naruszeniem prawa decyzji o odmowie przyznania prawa własności czasowej gruntu (art. 7 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy) a szkodą w postaci utraty własności budynku stanowiącego część składową tego gruntu. Stanowisko to odpowiada

poglądowi wyrażonemu przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 marca 2006 r., I CSK 90/05, na który Sąd Apelacyjny powołał się.

Odwołanie się przez skarżącego do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 84/04 (niepubl.) nie jest trafne. Aczkolwiek wyrok ten zapadł w okolicznościach faktycznych podobnych do okoliczności występujących w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, ale nie w takich samych. Wydany on został bowiem w sytuacji, gdy budynek, za utratę prawa własności którego dochodzone było odszkodowanie, został wyburzony. Wśród ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), brak jest ustalenia, że budynek mieszkalny, za utratę prawa własności którego powódki dochodzą odszkodowania, został wyburzony. Okolicznością, która w sprawie została ustalona, jest nieuchronność wywłaszczenia nieruchomości i słusznie Sąd Apelacyjny rozważając kwestię związku przyczynowego między zdarzeniem wyrządzającym szkodę a szkodą uwzględnił tę okoliczność, a nie wyburzenie budynku. Należy też zauważyć, że jak wynika z ostatnio powołanego wyroku wyburzenie budynku nie jest zdarzeniem, które w każdym wypadku zwalnia od odpowiedzialności za szkodę spowodowaną wydaniem z naruszeniem prawa decyzji o odmowie przyznania prawa własności czasowej gruntu.

Z przytoczonych względów skargę kasacyjną, jako niezasadną, Sąd Najwyższy oddalił (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Ponieważ skarga kasacyjna wniesiona została od wyroku niekończącego postępowania i wydany przez Sąd Najwyższy wyrok nie kończy postępowania, nie orzeczono o kosztach postępowania kasacyjnego. Rozstrzygnięcie o tych kosztach powinno być zawarte w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.).